

Programma KNPV-voorjaarsvergadering, 8 juni 2011

'Plantgezondheid grenzeeloos!; fytosanitair nader belicht'

Programma	Tijd	Onderwerp	Wie
Inloop en koffie	Vanaf 9.00		
Plenaire sessie Ir. Haakzaal	10.00-12.30	Inleiding en keynotes	
Opening	10.00-10.10	Inleiding Fytosanitair	Piet Boonekamp (dagvoorzitter)
Voordracht 1	10.10-10.45	Plantgezondheid grenzeeloos!	Corné van Alphen (EL&I)
Voordracht 2	10.45-11.20	Signaleren en beoordelen van nieuwe risico's voor de plantgezondheid	Dirk Jan van der Gaag (nVWA, BuRO)
Voordracht 3	11.20-11.55	Bloemgewassen: <i>frequent flyer gold members</i>	Petra de Rooij (Syngenta Seeds)
Voordracht 4	11.55-12.30	Kennisdelen met Q-bank, een database voor quarantaine-organismen	Mariëtte Edema (nVWA-NRC)
Lunch	12.30-13.45	Lopend buffet en postersessie	
Parallele sessie A-I Ir. Haakzaal	13.45-15.00	Subthema: kennis Nut en Noodzaak van kennisontwikkeling en kennisbeheer	
Presentatie A1	13.45-14.05	Collecties en belang ervan voor referentie en I&D	Jan van Tol (NCB)
Presentatie A2	14.05-14.25	EUPHRESCO neemt in belang toe, op Europese snelheid	Eric Regouin (DKI van EL&I)
Presentatie A3	14.25-14.45	Fytoquest en Fytocheck: fytosanitair als uitdaging	Aleid van der Kolk (AgriHolland)
	14.45-15.00	Discussie A1-A3 o.l.v. Peter Bonants	
Parallele sessie B-I Tarthorstzaal	13.45-15.00	Subthema: in de praktijk Betrokkenheid van en Beleving door stakeholders	
Presentatie B1	13.45-14.05	Een snelle en transparante toelatingsprocedure van gewasbeschermingsmiddelen helpt	Jo Ottenheim (Nefyto)
Presentatie B2	14.05-14.25	Impact van de bestrijding van de Aziatische boktor	Peter Post (Gemeente Almere)
Presentatie B3	14.25-14.45	Betere communicatie kan afstand tussen kennisbezitters en praktijk overbruggen	Jolien Koole (Maatschap voor Communicatie)
	14.45-15.00	Discussie B1-B3 o.l.v. Annemarie Breukers	
Pauze	15.00-15.10	Koffie en thee bij de zalen	
Parallele sessie A-II Ir. Haakzaal	15.10-16.25	Subthema: risicomanagement Inzicht en Ingrijpen: waar, wanneer en hoe?	
Presentatie A4	15.10-15.30	Tools voor identificatie en detectie van quarantaine plantpathogenen	Peter Bonants (PRI)
Presentatie A5	15.30-15.50	A suite of simple models to support quantitative assessment of spread and impact in pest risk analysis	Wopke van der Werf (Wageningen University)
Presentatie A6	15.50-15.10	Fytosanitair risicomanagement: informatie voor de toekomst	Niels Lucas Luijckx (TNO)
	15.10-16.25	Discussie A4-A6 o.l.v. Paul van den Boogert	
Parallele sessie B-II Tarthorstzaal	15.10-16.25	Subthema: beleid Wie doet Wat en Waarom?	
Presentatie B4	15.10-15.30	Fytosanitaire garanties in internationale handel: markttoegang	Nico Horn (nVWA, Divisie Plant, Team Internationaal)
Presentatie B5	15.30-15.50	Fytosanitair beleid. Acceptatie fytosanitair beleid en maatregelen in de primaire sector	Anneke van Dijk (NBvB / LTO-noord)
Presentatie B6	15.50-15.10	Naar Fytopia. Heroverweging van het fytosanitair beleid met behulp van een bestuurskundig kader	Johan Bremmer (LEI)
	15.10-16.25	Discussie B4-B6 o.l.v. Hans Smolders	
Discussie-Terraszaal	16.30-17.00	Plenaire discussie o.l.v. Piet Boonekamp	
Borrel	17.00-18.00	Terraszaal	
Diner met ALV	18.00-21.00	Terraszaal. ALV, o.a. bestuurswissel, begroting en verslagen	

Plenaire sessie – Ir. Haakzaal

Plantgezondheid grenzeloos!

Corné van Alphen

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie;
c.a.m.van.alphen@minlnv.nl

De term 'grenzeloos' schetst treffend het fyto-sanitaire beleidsveld. Het ministerie van EL&I beziet fyto-sanitair beleid vanuit een mondiaal, Europees en nationaal perspectief. Fyto-sanitair beleid gaat over wering en beheersing van schadelijke plantenziekten en -plagen die zich kunnen verspreiden met handelsstromen. Het beleid raakt economische doelstellingen maar ook doelstellingen op het gebied van natuur, biodiversiteit, voedselveiligheid en voedselzekerheid. Daardoor is er sprake van een spanningsveld tussen economie en ecologie. Voor Nederland is fyto-sanitair beleid belangrijk vanwege het omvangrijke handelsverkeer in planten en plantaardige producten van en naar Nederland. Fyto-sanitaire barrières kunnen eenvoudig leiden tot onnodige en ongerechtvaardigde handelsverstoring.

EL&I verwacht van ondernemers dat ze met zorg omgaan met onze groene ruimte, productie en handel en de agrarische handelspositie. EL&I zet zich in voor wereldwijde beschikbaarheid van genoeg en veilig voedsel. Fyto-sanitair beleid maakt daar onderdeel van uit. De beheersing van ziekten en plagen is essentieel voor de productie van voldoende voedsel. Hiervoor is (borging van) kennis over ziekten en plagen en hun biologie op wetenschappelijk niveau noodzakelijk.

Het mondiale kader van fyto-sanitair beleid wordt bepaald door de International Plant Protection Convention en de WTO/SPS. Nederland is zeer actief in IPPC-kader, bijvoorbeeld om de ontwikkeling van

internationale fyto-sanitaire standaarden optimaal aan te laten sluiten bij de Nederlandse omstandigheden. Naast het multilaterale kader is ook het bilaterale contact met derde landen van groot belang. Nederland zet actief expertise in om de Nederlandse markttoegang te versterken en oneigenlijke fyto-sanitaire handelsbarrières te slechten.

Op Europees niveau is de Europese Fytorichtlijn cruciaal. Deze stelt regels aan de import van planten en plantaardige producten van buiten naar binnen de EU, alsmede aan het interne EU-verkeer. Momenteel wordt het Europese fyto-sanitaire stelsel herzien. Afgelopen jaar heeft de Europese Commissie een evaluatiestudie uitgevoerd en nu wordt er hard gewerkt aan een impact assessment en wetgevingsvoorstellen. Deze zullen vermoedelijk rond zomer 2012 verschijnen. Nederland streeft daarbij naar een meer risicogerichte benadering en een versterking van de rol en verantwoordelijkheid van private partijen. Op nationaal niveau gaat veel aandacht uit naar het vertalen van de internationale en Europese beleidslijnen naar concrete handelingen en instrumenten die werken. Met het bedrijfsleven vindt intensief overleg plaats om de omslag naar eigen verantwoordelijkheid en risicogericht handelen te stimuleren. Communicatie, risicoperceptie en het creëren van een vangnet via een plantgezondheidsfonds zijn belangrijke aspecten daarbij.

Bij dit alles is kennis en onderzoek op fyto-sanitair vlak een cruciaal aspect. Het fyto-sanitaire veld is kennisintensief. De kennisbasis staat onder druk, terwijl nieuwe technologieën zich snel ontwikkelen.

Signaleren en beoordelen van nieuwe risico's voor de plantgezondheid

Dirk Jan van der Gaag
en Roel Potting

Bureau Risicobeoordeling & onderzoeksprogrammering,
nVWA

In de Europese Unie hebben circa 300 organismen een quarantaine-status. Europese lidstaten zijn verplicht introductie van deze organismen te voorkómen óf, wanneer het organisme reeds is gevestigd en uitroeiing niet meer reëel, verspreiding te voorkomen. Deze circa 300 quarantaine-organismen zijn

slechts een fractie van het aantal ziekten en plagen in de wereld. Op de lijst ontbreken organismen die nog niet in Nederland en de EU voorkomen, maar wel bekend staan als zeer schadelijk. Daarnaast zijn er vermoedelijk veel onbekende of nauwelijks beschreven schadelijk organismen. Organismen kunnen in hun huidige verspreidingsgebied een onbelangrijke plaag vormen maar na introductie in een nieuw gebied uitgroeien tot een zeer schadelijk organisme. De uitdaging is dergelijke nieuwe risico's tijdig te identificeren zodat maatregelen

kunnen worden genomen om introductie te voorkomen.

Recente uitbraken in Europa illustreren dat vroegtijdige identificatie van belang is omdat uitbraken meestal te laat worden ontdekt en uitroeiing niet meer reëel is. Voorbeelden van recente uitbraken van plaagorganismen die niet op de quarantaine lijst stonden zijn *Tuta absoluta* (tomatenmineermot), *Cydalima perspectalis* (buxusmot) en *Drosophila suzukii*. De nVWA (BuRO en de divisie Plant) probeert via internationale netwerken, literatuur, bestaande

databases, intercepties e.d. nieuwe risico's vroegtijdig op te sporen. Deskundigen van het NRC van de divisie Plant stellen vervolgens een korte risico-analyse op, op basis waarvan besloten wordt tot eventuele vervolgacties. Eén van de mogelijke vervolgacties kan zijn het opstellen van uitgebreide risico-analyse (PRA: Pest Risk Analyses), op basis waarvan het beleid kan worden geadviseerd over het risico en mogelijke managementopties.

Tijdens de presentatie zal worden ingegaan op het PRA-proces bij de nVWA en in de Europese Unie.

Bloemgewassen: frequent flyer gold members

Petra de Rooij

Syngenta Seeds,
www.syngenta.com

De sierplanten-industrie binnen Europa heeft een waarde van ca. elf miljard euro. Nederland heeft hierin een aandeel van 70%. Ontwikkeling van nieuwe rassen vindt veelal plaats in Nederland: zo'n 50% van het totaal aantal aanvragen voor Europese kwekersrechten komen uit Nederland (CBS-gegevens 2010). Na ontwikkeling van nieuwe rassen binnen Nederland, vind productie plaats in landen binnen en buiten Europa. Redenen zijn een tegengesteld seizoen met meer licht, waardoor een betere kwaliteit bereikt kan worden met minder input van energie, en arbeidsintensieve massaproductie in lage-lonen landen. Vandaaruit wordt zaad en stek teruggeleverd naar onder andere Nederland. Stekken worden beworteld, vinden hun weg naar de telers over heel Europa, alvorens de planten in tuin of bloembak verschijnen. In dit proces worden vele grenzen gepasseerd.

Binnen Syngenta is het assortiment in de afgelopen jaren gegroeid tot meer dan 5000 verschillende rassen, waarvan stekken zo'n 25% van uitmaken. Stekken geven als voordeel dat zaadsetting vaak afwezig is; planten blijven doorbloeien. Het grote nadeel is dat stekken

alle ellende van de moederplant meenemen naar de volgende generatie. Schoon starten en schoon blijven is uitermate van belang voor deze business.

Schoon starten houdt in dat kandidaatplanten intensief getoetst en gescreend worden voordat ze in productie genomen worden. Schoon blijven betekent alle denkbare hygiënemaatregelen toepassen om te zorgen dat het schone materiaal niet besmet kan raken. Gezond uitgangsmateriaal voor consument en industrie is belangrijk omdat een zieke plant sneller zal wegvallen, consumenten minder de neiging hebben hetzelfde product nogmaals te kopen en het bedrijven een slechte reputatie bezorgt. Naast eisen aan gewas-gerelateerde ziekten en plagen worden additionele eisen gesteld die per land kunnen verschillen. Een aantal voorbeelden zal worden uitgelicht. Daarnaast is er een trend om steeds strengere eisen te stellen. Een deel van de eisen zijn gestoeld op mogelijke impact op voedingsgewassen en uiteraard ook een deel ter bescherming van de eigen handel. Nacontrole met nieuwe toetsings-technieken is eveneens een uitdaging voor de industrie. Validatie van toetsingen is moeilijk, vanwege het ruime assortiment van gewassen. Vals-positieve uitslagen belemmeren de handel.

Siergewassen zijn frequent flyers en passeren in het productieproces vele grenzen. Daarbij komt nog de continu veranderende wetgeving en ontwikkelingen in nieuwe (verbeterde) toetsingstechnieken. Dus hoe kunnen bedrijven voldoen aan alle regelgeving en ondertussen winstgevend zijn? Hoe bedrijven schoon kunnen starten en schoon kunnen blijven wordt toegelicht, aangevuld met praktijkvoorbeelden over waar grenzen zijn gesloten of geopend.

Kennisdelen met Q-bank, een database voor quarantaine-organismen

Mariëtte Edema

Nationaal Referentie Centrum, Nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

Q-bank is het resultaat van vijf jaren onderzoek (2006 t/m 2010) in het kader van het FES-programma 'Versterking infrastructuur plantgezondheid'. Q-bank bestaat uit een databank met gegevens van gereguleerde plantenpathogenen waarbij de gegevens één-op-één zijn gekoppeld aan specimen in fysieke collecties. Kenmerkend voor Q-bank zijn de hoge mate van betrouwbaarheid van

de gegevens en de vrije beschikbaarheid ervan via een website. Daarnaast is het beschreven materiaal te verkrijgen uit betrouwbare collecties. Met deze informatie kunnen de gebruikers snel, doeltreffend en betrouwbaar nagaan welke kenmerken en methoden onderscheidend zijn om een organisme te identificeren. Een betrouwbare identificatie is een essentiële voorwaarde voor een goede uitvoering van fyto-sanitair beleid. Q-bank maakt standaardisatie en kennisuitwisseling mogelijk, en bevordert daarmee veilige productie- en handelsketens van plantenmateriaal met een minimale kans op de verspreiding van plantenpathogenen en plaagorganismen.

Parallele sessie A-I – Kennis - Ir. Haakzaal Nut en Noodzaak van kennisontwikkeling en kennisbeheer

Collecties

Jan van Tol

NCB Naturalis

EUPHRESKO neemt in belang toe, op Europese snelheid

Eric Regouin

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Directie Kennis en Innovatie, e.j.m.regouin@minlnv.nl

Onderzoekers kennen elkaar wel, maar hoe zit het met de financiers?

De Europese Commissie heeft in het Kaderprogramma veel geld beschikbaar voor onderzoek ten behoeve van de 'Knowledge Based Bio-Economy' (KBBE), kort gezegd de beleidsvelden van het oude Ministerie van LNV. Toch is dit bedrag (240 miljoen euro in 2011) maar een klein deel van wat opgeteld in nationale onderzoeksprogramma's wordt geïnvesteerd. De Europese Commissie heeft daarom verschillende initiatieven genomen voor stimulering van samenwerking tussen nationale onderzoeksprogramma's. De bekendste zijn Gezamenlijke Programmeringsinitiatief (Joint Programming Initiatieve), en ERA-netten. De Commissie subsidieert deze samenwerking. In 2006 is een vierjarig ERA-net voor fyto-sanitair onderzoek opgericht, EUPHRESKO, waarin Nederland vanaf voor de aanvang een leidende rol heeft gespeeld. Doel was om door middel van coördinatie van de nationale onderzoeksinspanningen overlap te vermijden en hiaten in onderzoek te vullen, en om concrete onderzoeksprojecten aan te besteden

op basis van overeengekomen prioriteiten, inhoud en gezamenlijke financiering. Motivatie was ondermeer om gezamenlijk de onderzoeksinfrastructuur te versterken en de kenniserosie een halt toe te roepen. EUPHRESKO was zo succesvol dat de Commissie bereid was om voor een vervolgperiode van drie jaar het netwerk te blijven steunen. Dit EUPHRESKO 2 is per januari 2011 van start gegaan. Behalve inspanningen gericht op individuele onderzoeksprojecten, zal EUPHRESKO werken aan een totale en integrale verbetering van onderzoeksinspanning. Denk bijvoorbeeld aan identificatie van de soms wettelijke belemmeringen voor internationale samenwerking, financiering van promovendi, toegang tot elkaars infrastructuur en dergelijke. Nederland maakt zich binnen EUPHRESKO verder sterk voor verbreding van het draagvlak voor onderzoek, inclusief financieel, bij andere partijen dan de overheid. Fyto-sanitair beleid is immers van levensbelang voor handel van uitgangsmateriaal, planten en plantaardige producten.

Deelnemers aan de startbijeenkomst EUPRESCO 2 in Kopenhagen, maart 2011.

EUPHRESCO telt nu 31 partners uit 22 landen, en 14 waarnemers. De partners zijn allen onderzoeksfinancier of programmamanager, waarbij een aantal partners tegelijkertijd ook uitvoerder is van onderzoek. Dat is vooral het geval in die landen waar de onderzoeksinfrastructuur nog volledig deel uitmaakt van de overheidsdienst. Ook geldt dat voor de meeste referentielaboratoria. Om in dit gezelschap tot zaken te komen over gezamenlijke prioritering, programmering, én financiering van fyto sanitair onderzoek is niet altijd gemakkelijk. Ondanks de goede intenties die worden uitgesproken, zijn partners vaak terughoudend. Soms ervaren zij het meer efficiënte gebruik van onderzoeksgelden als bedreigend voor de eigen instellingen en onderzoekers. Toch leeft breed het besef dat het niet (meer)

iedereen lukt om zelfstandig de broek op te houden en de volledige breedte aan fyto sanitaire wetenschapsvelden te hebben en te behouden. Vanuit die gezamenlijke motivatie heeft EUPHRESCO al veel in gang gezet. EUPHRESCO-partners willen de komende jaren minstens 10% van het gezamenlijke nationale budget voor fyto sanitair onderzoek onderling afgestemd en gecoördineerd uitgeven, zo'n 17 miljoen euro. Nederland zal deze ontwikkeling de komende jaren blijven ondersteunen: langzaam, maar gestaag!

Referenties

EUPRESCO: www.euphresco.org

ERA-netten in KP7: http://cordis.europa.eu/fp7/coordination/about-era_en.html

Fytoquest en Fytocheck: fyto sanitair als uitdaging

In 2010 heeft het ministerie van LNV in het kader van het FES-programma 'Versterking infrastructuur plantgezondheid' twee communicatieve 'tools' laten ontwikkelen door AgriHolland: de Fytoquest en de Fytocheck. Het gaat om uitdagende en interactieve internet-toepassingen, de ene gericht op het onderwijs,

de andere specifiek gericht op agrarische ondernemers.

In de presentatie worden Fytoquest en Fytocheck getoond en wordt uitgelegd wat de communicatieve waarde hiervan is voor het FES-programma.

De **Fytoquest** bestaat uit zes interactieve lesmodules voor het (groene) onderwijs die leerlingen op een aantrekkelijke manier betrekken

Aleid van der Kolk

AgriHolland; a.vander.kolk@agriholland.nl

bij de praktijk. Elke module omvat een interactieve quiz met een 'gaming' element, die geheel zelfstandig via internet kan worden uitgevoerd. Door filmpjes met interviews te integreren in de vragen wordt getoond welke ketenpartijen van belang zijn. Ook ervaren leerlingen dat er verschillende visies zijn op fyto-sanitair beleid en dat samenwerking in de keten essentieel is. In vijf sectoren gaan leerlingen diepgaander zoeken naar het belang van fyto-sanitaire maatregelen. www.fytoquest.nl

De **Fyto-ondernemerscheck** is een programma waarmee agrarische ondernemers anoniem op internet een zelftoets kunnen doen over de fyto-sanitaire risico's in hun eigen bedrijfssituatie. Ze krijgen vervolgens relevante uitleg en tips van collega-ondernemers in beeld. De tool is een goede aanzet tot discussie en haalt fyto-sanitaire knelpunten en maatregelen verder uit de taboesfeer. In de presentatie wordt ook besproken hoeveel gebruik ondernemers inmiddels maken van deze tool. www.fyto-ondernemerscheck.nl

Beide vormen van e-learning maken gebruik van de actualiteit, bevatten veel videobeelden uit de praktijk en werken snel en interactief. AgriHolland heeft hiermee een vertaalslag gemaakt van het beleid en onderzoek naar ondernemersniveau.

Parallele sessie B-I – In de praktijk - Tarthorstzaal

Betrokkenheid van en Beleving door stakeholders

Een snelle en transparante toelatingsprocedure van gewas- beschermingsmiddelen helpt

De Nederlandse land- en tuinbouw is kleinschalig, intensief, gespecialiseerd op één of enkele gewassen, sterk gericht op export, kent vele internationale contacten en produceert in een overwegend vochtig klimaat dat uitermate gevoelig is voor het optreden van ziekten en plagen. Dit alles vindt zijn weerslag in het middelengebruik en tekent de specifieke eisen voor het beschikbare c.q. gewenste pakket gewasbeschermingsmiddelen. Internationale fyto-sanitaire eisen gaan in een

aantal gevallen uit van nultoleranties; er mag zich van bepaalde soorten geen enkel organisme op het te exporteren product bevinden. Daarnaast is Nederland het centrum van internationale handel in uitgangsmateriaal, eindproducten en alles daar tussenin. Regelmatig komen hierdoor 'exotische' ziekten, plagen en onkruiden ons land binnen. In het verleden werden deze ziekten, plagen en onkruiden 'meegenomen' in de normale spuitwerkzaamheden met breedwerkende middelen en ontstonden er pas problemen als zo'n nieuw plaagorganisme in het land van herkomst resistentie had opgebouwd tegen de in Nederland gebruikte middelen. Als gevolg van strengere milieu-eisen zijn de werkingsmechanismen specifiek geworden

Jo Ottenheim

Nefyto

en treden nieuwe plaagorganismen op de voorgrond die in het verleden wel aanwezig waren maar nooit een probleem vormden. Ook kunnen plaagorganismen via uitgangsmateriaal binnenkomen die niet 'matchen' met het bestaande Nederlandse pakket. De behoefte aan een breed spectrum van gewasbeschermingsmiddelen is groot en daarbij moet worden bedacht dat de land- en tuinbouw voor de chemische bestrijding van ziekten, plagen en onkruiden over meerdere middelen moet kunnen beschikken. Sommige middelen kunnen immers fytoxisch zijn voor bepaalde gewassen of rassen. Andere middelen zijn minder goed werkzaam op bepaalde grondsoorten of vereisen

een bepaalde temperatuur. En ook afwisseling van middelen om resistentie te voorkomen is noodzakelijk.

Een snelle en transparante toelatingsprocedure van gewasbeschermingsmiddelen is een belangrijke voorwaarde vanuit de industrie om de behoefte aan een breed spectrum gewasbeschermingsmiddelen te faciliteren en innovatie te stimuleren. Verdere ondersteuning is noodzakelijk vanuit het beleidsinstrumentarium voor de kleine toepassingen- c.q. kleine teeltenproblematiek, waarbij ook rekening moet worden gehouden met de positie van de toelatinghouder.

Impact van de bestrijding van de Aziatische boktor

Peter Post

Gemeente Almere, ppost@
almere.nl

In november 2010 werd voor het eerst in Nederland in levende planten de aanwezigheid vastgesteld van de Aziatische boktor (*Anoplohora glabripennis*) op bedrijventerrein de Vaart in Almere. Europese regelgeving stelt dat deze soort bestreden moet worden. Van eerdere vergelijkbare bestrijdingsoperaties van de verwante boktorsoort *A. chinensis*, staat het beeld van het volledig

verwijderen van groen in particuliere tuinen en een beperking van handel in plantmateriaal nog op het netvlies. Ook bij deze operatie is het van belang om de maatschappelijke onrust te beperken in een omgeving die bestaat uit bedrijven, woningen, natuur en op korte afstand een kastuinbouwgebied.

De presentatie gaat in op de rol van de overheid in het beperken van de maatschappelijke onrust en de reactie en betrokkenheid van de omgeving op het onderzoek en de bestrijdingsoperatie.

Betere communicatie kan afstand tussen kennisbezitters en praktijk overbruggen

Jolien Koole

Maatschap voor
Communicatie

Preventief handelen is vele malen effectiever en efficiënter dan controle en regelgeving, en vormt een belangrijk onderdeel van het nieuwe fyto-sanitaire beleid. Preventie zou daarom in ieder bedrijf een automatisch onderdeel moeten vormen van de reguliere bedrijfsvoering. Een nieuwe communicatieaanpak kan daar bij helpen. Versterken van het urgentiegevoel bij ketenpartijen, meer transparantie in de keten,

aanbieden van informatie in de taal van de telers en inspelen op verschillen tussen sectoren zijn belangrijke uitgangspunten voor een succesvolle aanpak. Naast de communicatiestrategie voor de productiesectoren is er recent ook een communicatiestrategie ontwikkeld voor het voorkomen van invoer van schadelijke organismen door particulieren.

Zowel aardappeltelers als kasrozenkwekers, als de tuinliefhebbers met groene vingers, zullen hun bijdrage in de preventie moeten gaan leveren. Hoe kan communicatie een bijdrage leveren aan dat gewenste gedrag?

Parallele sessie A-II – Risicomangement - Ir. Haakzaal

Inzicht en Ingrijpen: waar, wanneer en hoe?

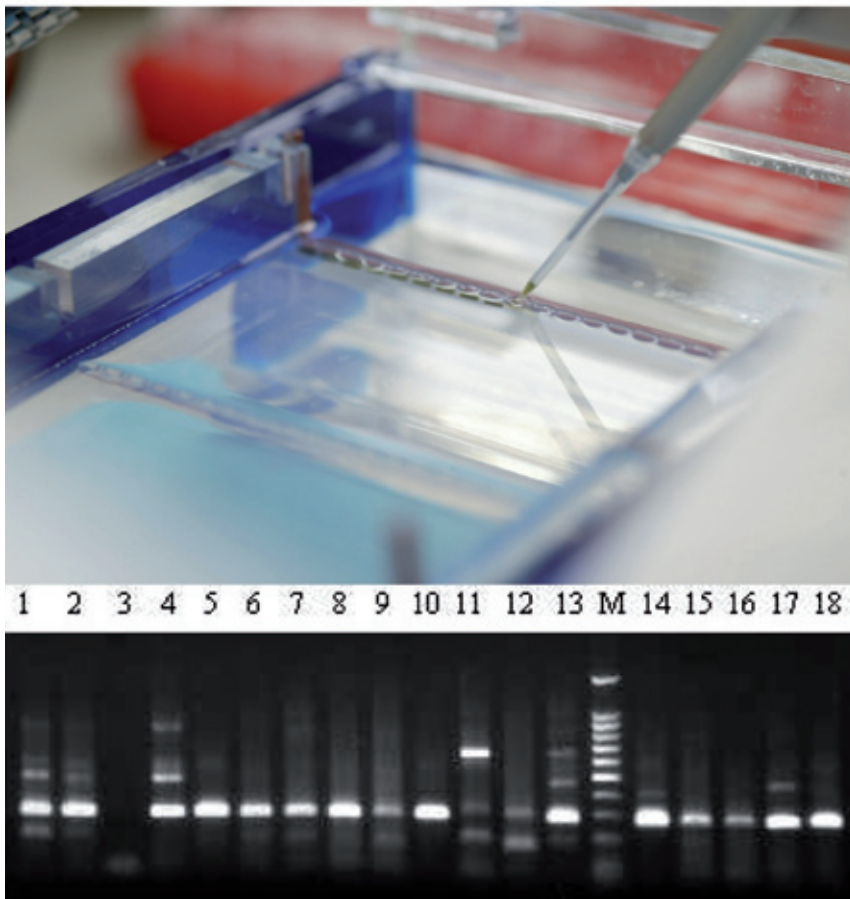
Tools voor identificatie en detectie van quarantaine plantenpathogenen

Peter Bonants

Plant Research
International, onderdeel
van Wageningen UR; peter.
bonants@wur.nl

Wereldwijd nemen goederenstromen toe qua volume tussen een groeiend aantal landen door (1) gewijzigde consumptiepatronen, (2) liberalisering van de wereldhandel en (3) toenemende 'outsourcing' van productie naar landen met goedkopere productiefactoren en / of betere klimatologische omstandigheden. Deze toenemende handelsstromen leiden tot grotere fytosanitaire risico's, zeker voor een handelsland als Nederland. Al deze stromen moeten door inspecteurs van de nVWA en de keuringsdiensten gevolgd worden op de insleep en verspreiding van een scala aan plantenpathogenen. Een groot aantal ervan

staan op de zogenaamde quarantainelijsten van de EU (Council Directive 2000/29/EC). Q-organismen zijn organismen die niet of in beperkte mate aanwezig zijn in de EU en die volgens de EU wetten als schadelijk worden gezien. Ook EPPO en derde landen hebben een lijst van Q-organismen opgesteld. Elke lidstaat van de EU heeft de verplichting om introductie en verspreiding van deze organismen te voorkomen. Dit alles om de primaire productie en de handel van planten en plantgerelateerde producten en ook het openbaar groen te beschermen. Deze maatregelen worden fytosanitaire maatregelen genoemd en zijn zeer belangrijk voor een duurzame gewasbescherming: door middel van het voorkomen van introductie en verspreiding van nieuwe schadelijke organismen kan men een permanente en noodzakelijke input van gewasbeschermingsmethoden achterwege laten. Om hun werk goed te kunnen uitvoeren hebben de inspecteurs allerlei tools nodig om adequaat en snel een organisme van de Q-lijst te kunnen identificeren en detecteren; in de haven, op het vliegveld, maar ook bij kwekers en in het openbaar groen. Hiervoor worden binnen Nederland diverse methoden ontwikkeld, gevalideerd en geïmplementeerd. Diverse projecten binnen het reguliere BO (beleidsondersteunend onderzoek), KB (kennis basis) en FES (fonds economische structuurversterking Plantgezondheid) besteden aandacht aan het ontwikkelen van kennis op het gebied van bemonstering, waardplantspecificiteit, identificatie, detectie, introductie, verspreiding, overleving, en bestrijding van deze pathogenen om zo de nVWA divisie Plant (voorheen de Plantenziektenkundige Dienst) en keuringsdiensten (NAK, Naktuinbouw, KCB en BKD) van allerlei tools te voorzien om hun wettelijke taak adequaat te kunnen uitvoeren. Ook in internationaal verband (EU projecten QBOL, www.qbol.org en Q-detect, www.qdetect.org, maar ook in Q-bank, www.q-bank.eu en Euphresco, www.euphresco.org) worden projecten uitgevoerd op dit gebied. Diverse voorbeelden uit een aantal projecten en de ontwikkelde methoden passeren de revue en zullen worden besproken.

Moleculaire technieken helpen bij de juiste diagnose.

A suite of simple models to support quantitative assessment of spread and impact in pest risk analysis

Wopke van der Werf¹,
Christelle Robinet² and
Hella Kehlenbeck³

¹ Wageningen University,
Plant Sciences, Centre for
Crop Systems Analysis,
Crop & Weed Ecology Group,
P.O. Box 430, 6700 AK
Wageningen,
The Netherlands

²INRA, UR633 Zoologie
Forestière, BP20619 Ardon,
F-45166 Orléans, France

³Julius Kühn Institute,
Institute for National and
International Plant Health,
Stahnsdorfer Damm 81,
D-14532 Kleinmachnow,
Germany

An assessment of the likelihood and extent of spread is an integral part of a pest risk analysis for quarantine measures. However, few tools - if any - are available to risk assessors to make an assessment of the spread as a dynamic process in space at the continental scale. Within the frame of the EU project PRATIQUE, we explored avenues for spread modelling and link models of spread to maps of host distribution, climate, and potential economic impacts.

Five models for spread were considered: (1) logistic temporal increase of the invaded area following a point introduction; (2) radial range expansion at a constant rate following a point introduction; (3) a combination of models 1 and 2 where the range expansion model sets the outer limit of the invaded area, and the logistic growth model specifies how this range is "filled in"; (4) logistic temporal increase of pest density following a blanket introduction of the invasive alien all across the area of potential establishment in Europe; (5) spatio-temporal population growth and dispersal

model constructed by combining local logistic population growth of model 4 with propagule dispersal according to a flexible spatial probability model.

These models are generic and simple, to enable rapid parameterization with limited data, enabling scenario analyses in the context of rapid appraisals of pest risk. We developed the models considering Europe as the PRA area. Different models enable alternative assumptions and points of view of the risk assessor to be entered into the assessment process. All models consider the fundamental niche of the invasive species, based on climate suitability and presence of hosts. None of the models is considered *a priori* better than alternatives. The suite of models provides a more complete picture of invasion consequences than any single model would do.

Case studies are provided to illustrate the parameterization process and highlight comparative strengths and weaknesses of the five models. A formal test of model performance against invasion data has not yet been conducted here, but is proposed as a valuable objective for future research. We engage with the community of pest risk assessors in Europe to help risk assessors develop familiarity with the new tools and collect user feedback for identifying future development needs.

Fytosanitair risicomanagement: informatie voor de toekomst

Niels Lucas Luijckx,
Hilde Cnossen en Fred
van de Brug

TNO, Researchgroep Quality
& Safety, Utrechtseweg 48,
3704 HE Zeist;
niels.lucasluijckx@tno.nl

Risicomanagement is gemakkelijk gedefinieerd, maar minder gemakkelijk uitgevoerd. Met name wanneer je wilt omgaan met de risico's die nog niet beschreven zijn, de *emerging risks*, of waar veranderingen in de risicobeschrijving kunnen gaan optreden: veranderingen in de kans van optreden of nieuwe kennis over het feitelijke gevaar. Hoeveel kennis is er en hoeveel kennis heb je nodig om aan risicomanagement te beginnen? Wanneer pas je een vorm van voorzorgsbeginsel toe? De neiging bestaat om met risicomanagement te wachten tot een risicobeoordeling (volledig) is uitgevoerd.

In deze korte presentatie zal worden uitgelegd dat TNO een systeem voor de identificatie

van *emerging risks* heeft gemaakt, primair voor de voedselveiligheid, maar met bredere toepassingsmogelijkheden. De gedachtegang erachter en de werking wordt toegelicht. Het is essentieel vroege signalen op te pakken uit de 'grenzeloze' wereld. Signalen die op een *emerging risk* of *issue* kunnen wijzen. Signalen die op de juiste wijze geïnterpreteerd moeten worden en vertaald naar risicomanagement. Het zoeken naar vroege signalen kan plaatsvinden op basis van scenario's, lessen uit het verleden, maar ook door slim combineren van beschikbare kennis en informatie. Dit laatste is de basis van het TNO-systeem: slim en snel zoeken in enorme hoeveelheden informatie en de link leggen met alle beschikbare kennis van een domein. Aan de hand van een praktisch voorbeeld op het fyto-sanitaire terrein zal dit worden gedemonstreerd.

Parallele sessie B-II – Beleid - Tarthorstzaal

Wie doet Wat en Waarom?

Nico Horn

nieuwe VWA,
Divisie Plant,
Team Internationaal

Fytosanitaire garanties in internationale handel: markttoegang

Fytosanitair beleid

Acceptatie fyto­sanitair beleid en maatregelen in de primaire sector

Anneke van Dijk

LTO Noord,
avdijk@ltonoord.nl

Nederland heeft als een na grootste exporteur van land- en tuinbouwproducten belang bij een goed fyto­sanitair beleid. De continuïteit van de productie en de handel en fyto­sanitaire maatregelen zijn met elkaar verbonden. Het is van belang om binnenkomst van schadelijke organismen tegen te gaan en de handel binnen en buiten de EU zo goed mogelijk te laten verlopen. Als exporterend land heeft Nederland belang bij het vrij zijn van ziekten en plagen. De producenten in de primaire sector zijn zich hier min of meer goed van bewust. Fyto­sanitair beleid richt zich op het weren en beheersen van schadelijke ziekten en plagen.

De maatregelen die uit dit beleid voortkomen en waar producenten mee te maken hebben zijn vooral de inspecties: importinspecties, bedrijfsinspecties, veld- en partij-inspecties. Het draagvlak hiervoor, of de acceptatie hiervan, hangt van veel factoren af. In de eerste plaats het belang van de exportpositie van het betreffende gewas; daarnaast van o.a. uitvoeringstechnische zaken, effectiviteit van de maatregelen, kosten, risicobeleving, onderbouwing van de maatregelen en samenwerking met de ketenpartners. Ten aanzien van uitvoeringstechnische zaken gaat het om uitvoering van inspecties op een dusdanige wijze dat de bedrijfsprocessen zoveel mogelijk door kunnen gaan. Maatregelen die daadwerkelijk bijdragen aan

het terugdringen, beheersen of elimineren van een schadelijk organisme en niet groter of omvangrijker zijn dan noodzakelijk, kunnen op meer draagvlak rekenen, dan maatregelen waarbij dit minder duidelijk is.

Ter illustratie een aantal voorbeelden:

In het belang van de exportpositie van de gehele boomkwekerijsector, wordt binnen deze sector aanvullend beleid gevoerd ten aanzien van bacterievuurwaardplanten. Om aan de vraag naar extra garanties bij deze waardplanten te kunnen voldoen, houdt de sector nu al zeven jaar lang autonoom twaalf bufferzones bacterievuur in stand. Eveneens in het belang van de exportpositie van boomkwekerijgewassen, heeft de sector gekozen voor een strenger AM-regime dan de Europese regelgeving vereist. Binnen de sector was draagvlak om het oude AM-regime, teelt van uitgangsmateriaal op AM-vrij bevonden percelen, voort te zetten.

In de akkerbouw is het verbod op beregening met oppervlaktewater in de teelt van aardappelen in een aantal gebieden in Nederland, om bruinrot tegen te gaan effectief gebleken en vindt om die reden ondersteuning in de sector.

De acceptatie in de primaire sector van het fyto­sanitair beleid en de daarmee samenhangende maatregelen hangt samen met het exportbelang, de effectiviteit van maatregelen, de kosten en de samenwerking in de keten.

Referenties

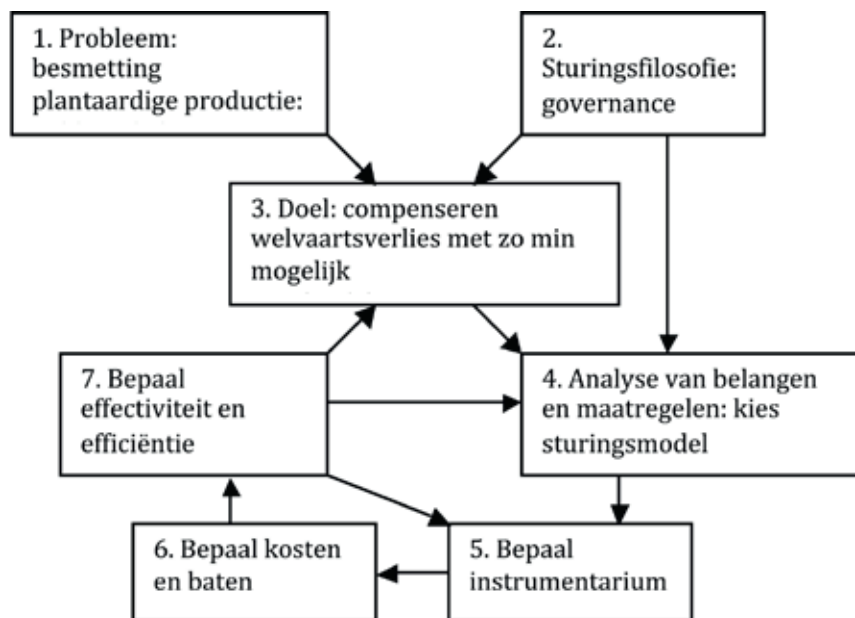
Een sectorvisie op fyto­sanitair beleid, 11 januari 2011

Naar Fytopia. Heroverweging van het fyto sanitair beleid met behulp van een bestuurskundig kader

Johan Bremmer en
Rosemarie Slobbe

LEI Wageningen UR

Waarom is er fyto sanitair beleid? Besmetting van plantaardige producten met invasieve plantenziekten leidt tot welvaartsverlies door marktfalen. Er is sprake van marktfalen, wanneer de coördinatie van het vrije marktmechanisme niet in staat is om een optimaal evenwicht tussen de vraag naar en aanbod van goederen tot stand te brengen. Marktfalen komt door het optreden van externe effecten en informatie-asymmetrie in de markt voor plantaardige producten. De overheid corrigeert dit marktfalen als publieke belangen in het geding zijn.

Figuur 1. Bestuurskundig kader fyto sanitair beleid.

Hoe ziet het fyto sanitair beleid er idealiter uit? Om deze vraag te beantwoorden is een beleidskader ontwikkeld waarin theorieën uit de economie gecombineerd worden met bestuurskundige inzichten (figuur 1). De economische discipline is gebruikt voor de analyse van fyto sanitaire problemen en het in kaart brengen van het marktfalen; de bestuurskundige discipline voor ontwikkeling van een beleidskader om deze problemen aan te pakken. Uitgangspunten daarbij waren:

- maximale deregulering: privaat wat kan, publiek wat moet
- verantwoordelijkheid zoveel mogelijk decentraal: individueel wat kan, collectief wat moet
- beleid wordt zo effectief mogelijk vormgegeven met zo min mogelijk inspanning

Het beleidskader start met de aannamen dat er geen nationaal of internationaal fyto sanitair beleid is en dat andere landen het Nederlandse fyto sanitair beleid volgen.

Toepassing van het beleidskader laat zien dat meer verantwoordelijkheid bij ondernemers gelegd kan worden als het antwoord op de volgende drie vragen ja is:

1. Zijn de ondernemers op de hoogte van de risico's die gepaard gaan met de handel in plantaardige producten?
2. Hebben zij belang bij het verminderen van het risico?
3. Zijn zij in staat het risico te verminderen?

Het fyto sanitair beleid is effectiever, wanneer de lasten worden verdeeld volgens het principe 'de vervuiler betaalt'. Veroorzakers krijgen dan een economische prikkel om de risico's te verminderen. Dit vraagt om omkering van de bewijslast voor verwijtbaarheid. De praktische haalbaarheid hiervan zal verder onderzocht moeten worden.

Aanpassing van het fyto sanitair beleid kan alleen plaatsvinden wanneer de internationale kaders daar ruimte voor geven. Nederland is een belangrijk exporterend land. Veel landen die importeren hebben echter geen belang bij liberalisering van het fyto sanitair beleid, omdat dit de ruimte voor het voeren van handelspolitiek beperkt. Het internationaal uitdragen van deze onderzoeksresultaten zal daarom diplomatiek moeten plaatsvinden.